

РОЗДІЛИ МОВОЗНАВСТВА

Фонетика

Вивчає звуки мови й мовлення, склад, наголос, інтонацію

Графіка

Вивчає зображення звуків мовлення буквами

Лексика

Вивчає словниковий склад мови

Фразеологія

Вивчає сталі сполучення слів (фразеологізми)

Граматика

Словотвір

Вивчає будову слів і способи їх творення

Морфологія

Вивчає слово як частину мови

Синтаксис

Вивчає речення і сполучення слів у реченні

Орфографія

Вивчає способи написання слів

Пунктуація

Вивчає розділові знаки і правила їх використання на письмі

ФОНЕТИКА

Фонетика (від гр. *phonetikos* — звуковий) — розділ мовознавства, в якому вивчаються звукова система мови та різноманітні звукові зміни, що відбуваються у мовному потоці.

Звуки мови

голосні (6)

звуки людської мови, основу яких становить голос

[a] [o] [y] [e] [и] [i]

приголосні (32)

звуки людської мови, основу яких становить шум з більшою чи меншою часткою голосу або тільки шум

Класифікація приголосних звуків

тверді	м'які	пом'якшені	сонорні	дзвінкі	глухі
[б]		[j]	[в]	[б]	[п]
[в]		[б'] [п']	[м]	[д]	[т]
[ф]		[в']	[р]	[д']	[т']
[ч]		[м'] [ф']	[р']	[з]	[с]
[дж]		[ж'] [ч']	[л]	[з']	[с']
[к]		[ш']	[л']	[дз]	[ц]
[х]		[дж'] [г']	[н]	[дз'] [ж]	[ц']
[г]		[к'] [х']	[н']	[дж] [г]	[ш]
		[г']	[j]	[г]	[ч]
[д]	[д'] [т']				[к]
[з]	[з'] [с']				[х]
[дж]	[дж'] [ц']				[ф]
[р]	[р']				
[л]	[л']				
[н]	[н']				

Склад

частина слова, що складається з одного чи кількох звуків і вимовляється одним поштовхом видихуваного повітря

відкритий

закінчується на
голосний звук

ти-ся-ча
го-ло-ва

ненаголошений

склад, на який
наголос не падає

мо-ло-ті-ти
те-плó

закритий

закінчується на
приголосний звук

день
вір-ність

наголошений

склад, на який
падає наголос

ве-лі-кий
ді-ло

Наголос

вимова одного зі складів з більшою силою.

У слові стільки складів, скільки голосних звуків, тому слова бувають:

односкладові

тінь, яр

двоскладові

ри-ба, по-ле

трискладові

ко-ле-со, ма-ли-на

багатоскладові

гра-ма-ти-чний

В українській мові наголос не має постійного місця у слові. Переміщення наголосу іноді змінює зміст слова. Перевірити, на який склад у слові падає наголос, можна в орфографічному словнику або словнику наголосів.

ГРАФІКА

Графіка (від гр. *graphikos* — письмовий, зображений) — розділ науки про мову, в якому вивчається сукупність умовних знаків для передачі на письмі усного мовлення.

Алфавіт — сукупність букв, розташованих у встановленому порядку.

В українському алфавіті 33 букви.

Український алфавіт

Аа а	Бб бе	Вв ве	Гг ге	Ґґ ґе	Дд де	Ее е
Єє є	Жж же	Зз зе	Ии и	Іі і	Її ї	Йй йот
Кк ка	Лл ел	Мм ем	Нн ен	Оо о	Пп пе	Рр ер
Сс ес	Тт те	Уу у	Фф еф	Хх ха	Цц це	Чч че
	Шш ша	Щщ ща	Ь м'який знак	Юю ю	Яя я	

Графічні знаки: букви алфавіту, апостроф, знак наголосу, дефіс, кома, крапка, знак питання, знак оклику, тире, двокрапка, лапки, дужки, три крапки та ін.

Фонетична транскрипція

Транскрипція (від лат. *transcriptio* — переписування) — спеціальний спосіб запису мовлення у повній відповідності до його звучання.

У фонетичній транскрипції використовуються тільки малі літери.

Фонетичний алфавіт

Система букв, які разом із додатковими знаками використовуються для фонетичного запису живої мови.

[e ^h], [и ^e], [и ⁱ]	позначення голосних [e], [и] у деяких ненаголошених позиціях: [ши ^e роки]
[o ^y]	позначення голосного [o] перед складом із наголошеними [y] та [i]: [спо ^y лука]
[ÿ], [i]	позначення нескладових звуків на місці приголосних [в], [j]: [ха ^р к'іÿ]
[н'], [с'], [л']	скісна риска вгорі праворуч указує на м'якість приголосних: [ма ^л 'ва]
[б'], [ж'], [к']	апостроф угорі праворуч указує на пом'якшення приголосних: [св'а ^т о]
[н:], [с:], [ж:]	двокрапка вказує на довготу приголосного: [на ^с 'і ^н ':а]
[з ^e], [с ³]	позначення додаткового звучання приголосних [з], [с]: [ро ^з 'клад]
[дж̂], [дз̂]	спеціальні знаки для позначення складних звуків: [дж̂м'і ^л ']
[j]	позначення приголосного [й]: [краj]
[á]	скісна риска вгорі над буквою є знаком наголосу: [ка ^а ша]

Правила переносу частин слів

Правила	Приклади
1. Сполучення літер <i>ЙО, БО</i> при переносі не розриваються	<i>йо-го, ма-йор, цьо-му, ко-льо-ро-вий, сьо-го-дні</i>
2. Однакові букви, якими фіксуються довгі звуки, розриваються при збігу	<i>баштан-ник, під-держати</i>

Правила	Приклади
3. Не відривається перша буква від кореня, префікса	<i>за-стилати, над-звуковий</i>
4. Одна буква не залишається на попередньому рядку й не переноситься в наступний рядок	<i>Ма-рія, опи-са-ти, ака-де-мія</i>
5. Не розриваються ДЖ і ДЗ, якщо вони позначають один звук	<i>гу-дзик, са-джу, хо-джу</i>
6. М'який знак і апостроф не відокремлюються від попередньої букви	<i>кіль-це, бур'-ян</i>
7. Односкладові частини складноскорочених слів не розриваються	<i>Дон-бас, тех-мінімум, проф-організація</i>
8. Ініціальні та комбіновані аббревіатури не розриваються	<i>ЗІЛ-111, РТС, ХНПУ ім. Г. С. Сковороди</i>
9. Не відривається одна літера від другої частини складного слова, якщо вона не становить складу	<i>восьми-гранний, далеко-східний, пів-аркуша</i>
10. Не відриваються скорочені назви мір від цифр, до яких вони належать	<i>2003 р., 100 га, 15 см³ або 15 куб. см</i>
11. Не можна відривати й переносити граматичні закінчення, з'єднані з цифрами через дефіс	<i>5-й, 10-го, 20-му</i>
12. Не можна розривати графічні скорочення	<i>і т. д., і т. ін., вид-во</i>